

Nr 444.

Av herr Utbult m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om rätt till fiske m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 60 med förslag till lag om rätt till fiske m. m. föreslås, att vid Skånes västra kust varje svensk undersåte må tillåtas att fiska i enskilt vatten med såväl fasta som rörliga redskap (§ 12), medan vid Hallands samt Göteborgs och Bohus läns kuster svenska undersåtar föreslås få rätt att fiska endast med rörliga redskap ävensom med mindre ålryssja, ändå att den är att hänföra till fast redskap (§ 13). För skilda delar av västkusten föreslås sålunda olika bestämmelser. Tidigare ha dessa varit enhetliga för hela denna kust. Sålunda heter det i 1774 års stadga för västkustfisket: »Var och en av Svea Rikes inbyggare skall utan avseende på stånd eller villkor, i bolag eller för enskild räkning uti öppna havet och vid de utom Öresund under Sveriges krona lydande skärgårdar, nu och evärdeliga tider äga obehindrad rättighet, att fiske av vad art det helst vara må, idka och driva.» Denna föreskrift stod i överensstämmelse med de i Danmark—Norge liksom i hela Västeuropa tillämpade sedvanorna i samband med fiske. Yttranden från undersökningskommissioner och myndigheter, t. ex. KB i Göteborgs och Bohus län 1835, kammarkollegium 1836, högsta domstolen 1852, framhålla med skärpa samma åsikter som ortsbefolkningen. Högsta domstolen anförde sålunda, att »allt fiske i skärgårdarna mellan Öresund och norska gränsen vore fritt för varje svensk man, och strandägaren hade icke ens inom sitt hemmans ostridiga rå och rör uteslutande rätt till något slags fiske».

Under förarbetena till 1896 års fiskerilag gjorde medlemmar av 1894 års fiskelagskommitté undersökningar i orterna och funno då att dessa uppfattningar om fiskerätten fortfarande tillämpades i Bohuslän och Halland. Mot slutet av lagkommitténs skrivelse framträder emellertid även en annan mening. En anmärkningsvärd brytning, såväl i stilen som innehållet, är påtaglig. Framställningen i senare delen av skrivelsen grumlas av motsägelser och oklara begrepp. Fiskelagskommittén talar här om »*fast och rörlig redskap*». Dessa begrepp hade tidigare icke förekommit i fiskeristadgorna eller fiskerättsdiskussionerna. De infördes för första gången av lagkommittén, som emellertid inte lämnade någon förklaring till vad den därmed menade. De ha heller inte tidigare brukats vare sig bland fiskets utövare eller hos författare, som beskrivit fiskeredskap eller underkastat dessa systematiserande klassifikation. Observeras bör att begreppet »fasta fisken» har en helt annan innebörd än »fasta redskap». De förra äro fixerade fiskeplat-

ser, som varit föremål för särskild skattläggning och kameral bokföring sedan medeltiden. Såsom av Dufwas omfattande undersökningar framgår och sedan genom fiskerättskommitténs framställning ytterligare besannats, har det icke vare sig bland fiskare, strandägare, lotsar eller fiskeritjänstemän lyckats att erhålla någon klarhet om vad som kan menas med uttrycket »fasta redskap». Under sådana förhållanden är det heller inte klart, vad lagkommittén menat och åsyftat, när den skrev, att »det fiske, som bedrevs med fast redskap, ansåges förbehållet strandägaren». Oklart är även vad kommittén åsyftat med sitt tal om att strandäganderätten i Bohuslän i *vidsträcktare omfattning* gjorts gällande för vissa värdefullare fiskslag såsom lax och ål. Av fiskeriintendentens årsberättelser framgår att fisken av detta slag här varit av föga betydelse. De kunna alltså inte ha givit upphov till någon annan sedvana än den fria fiskerättens, som tidigare i skrivelsen väl dokumenterats.

1894 års fiskelagskommitté föreslog följande föreskrift: »Där å viss ort de fiskande av ålder oklandrat utövat fiske eller agntäkt vid annan strand annorledes än i denna lag är medgivet, vare de vid sådan rätt bibehållne». Häröver yttrade lagutskottet: »Det må visserligen anses önskvärt, att lagstiftningen lämnar skydd åt en fiskarbefolkning, som för utövande av sin näring icke har någon rätt, allenast sed att lita sig till — och härutinnan torde förhållandena på rikets västkust vara förtjänta av synnerligt beaktande — men att tillmäta de lokala sedvanorna i allmänhet en sådan vikt, som föreslagits, utan att något verkligt behov av dylik inskränkning i den enskildes strandäganderätt kan anses ådagalagt, är enligt utskottets tanke ej att tillråda». Lagutskottet förbisåg, att denna fiskarbefolkning tidigare haft *laglig rätt* att lita sig till, men genom 1852 års fiskeristadga blivit berövad denna till förmån för strandägare, och att det framlagda förslaget syftade till att återinsätta den i sådan rätt. De rättsregler, som i anslutning till tidigare lag och i överensstämmelse med kustbefolkningens näringsliv alltfört visats vara allmänt iakttagna och sålunda måste betraktas som landssed, betecknades av lagutskottet utan närmare motivering såsom lokal sedvana.

Riksdagen följde lagutskottet. Den föreslagna bestämmelsen kom icke in i 1896 års lag om rätt till fiske. Däremot inflöt i dess 3 § följande föreskrift: »Där vid öppna havsstranden och utom skären, samt i Göteborgs och Bohus samt Hallands län jämväl inomskärs, de fiskande av ålder oklandrat med rörlig redskap utövat fiske eller agntäkt vid annans strand, annorledes än i denna lag är medgivet, vare de vid sådan rätt bibehållne.» De otydliga uttrycken »fast» och »rörlig» redskap ha sedan givit upphov till så många tvister och sådan otrygghet i fiskets utövande att de nu synas böra avlägsnas ur lagen.

För sådant förtydligande tala flera skäl. Omkring hälften av alla yrkesfiskare i vårt land höra hemma i Bohuslän och Halland. De allra flesta av

dessas äro bosatta i tätt bebyggda fiskelägen, ofta av ansenlig storlek, och äga alltså icke egna stränder. Av det fåtal strandägare som idka fiske ha de flesta detta som huvudyrke och äro med de redskap och fångstmetoder, som här främst användas, beroende av att kunna röra sig fritt utefter långa sträckor av kusten och bedriva sin fångstverksamhet utanför andras stränder än sina egna. De erfarenheter som vunnits från gångna tiders fiskeristadgar göra klart, att en ny fiskelag bör avfattas på ett sådant sätt att svårigheter inte omedelbart anmäla sig vid tolkningen av densamma. Härtill kommer att dylika oklarheter i föreskrifterna kunna komma att hindra utvecklingen på redskaps- och fångstteknikens område eller föra den in på banor, som kunna bli till skada för fiskerinäringen.

I äldre tider, då de jordbrukande strandägarna i viss utsträckning voro beroende av fisket för sin försörjning, kunde tillbehörsrätten på sina håll sägas vara motiverad. På senaste tid ha vidsträckta strandområden i allt större utsträckning kommit att övergå i helt andra befolkningskategoriers ägo. Till betydande del gäller det här sådana, som äro förtrogna med den bofasta ortsbefolkningens förhållanden. Till följd härav ha ytterligare svårigheter uppstått för fiskarbefolkningen i dess yrkesutövning. Utanför sådana stränder har i tilltagande utsträckning utfärdats förbud mot fiske. I vissa fall ha fiskarna även förbjudits att vid stränderna förtöja sina båtar.

Under sådana förhållanden framstår det nu framlagda förslaget om utvidgning av strandägarnas områden såsom i högsta grad otidsenligt. Förslaget säges taga sikte på förbättringar för fiskerinäringen. I själva verket innebär det att fiskets utövare berövas ytterligare stora delar av sina gamla fångstfält. Tvisterna på denna punkt ha sedan gammalt rört sig icke blott om tillbehörsrätten som sådan, utan därjämte också om gränsdragningen för strandfastigheterna. De äldre lagarnas uttryck »inomskärs» samt »180 meter utanför stadigt djup av 2 meter» ha i allmänhet underkänts. Den kungl. propositionen föreslår nu att gränsen mellan enskilt och allmänt fiskevatten skall gå 300 meter utanför stranden av fastland, ö eller holme av minst 100 meters längd. Där djupkurvan för 3 meter går längre ut skall gränsen flyttas ut till denna. Man måste här göra sig frågan: Hur blir det där stranden och djupet kunna växla från dag till dag, som exempelvis ofta sker på Hallandskusten?

Det gamla uttrycket »inomskärs» har i propositionen ersatts med en föreskrift om

1) att allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst ett hundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva skall vara enskilt;

2) att allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst ett hundra meters längd, skall vara enskilt dock med den inskränk-

ningen att ej på grund härav skall till fastigheterna hänföras vatten vid ö eller holme vilken från fastlandet helt skiljes av vatten med sådan förbindelse; samt

3) att allt vatten, som har sådan förbindelse med öppna havet som framgår av punkt 1 och 2, skall tillhöra fastigheterna.

Härigenom tilläggas strandägarna allt vatten inomskärs, och fiskarkåren får fri fiskerätt endast ute i öppna havet. Nära nog hela Bohusläns och Hallands skärgårdar äro av sådan beskaffenhet att de föreslagna gränsdragningarna inskränka fiskarnas nuvarande rättigheter. Mer än någonsin tidigare blir därför fiskarkåren för sitt uppehälle inom sina gamla fiskeplatser beroende av undantagsbestämmelser, vilkas innebörd icke är klar.

Av hela vårt lands fiskefångster hemföras i genomsnitt hälften eller mera av västkustens fiskare. Till större delen bedrives fisket numera ute till havs i Kattgatt, Skagerack, Nordsjön och fjärmare fiskevatten. Men avsevärda delar upphämtas också i fiskevattnen vid hemstränderna och skärgårdarna. Härtill kommer att hemmafisket har sin största betydelse ur utbildnings-, rekryterings- och socialvårdssynpunkter. Det utövas mestadels av personer, som av ålder eller sjuklighet inte orka med det hårda arbetet till havs, samt av pojkar, som göra sina första lärospån i yrket. Lagföreskrifter, som försvåra dessa fiskares tillträde till strand- och skärgårdsvattnen, bli därför en allvarlig hämsko även för det egentliga havsfisket, vars utövare dessutom ha sina baser i land och därigenom även de bli beroende av fritt tillträde till stränderna och vattnen närmast dessa.

Under perioder då storsillen går in i fjordarna utgör strand- och skärgårdsfisket den viktigaste fiskegrenen. Dess fångster utgjorde exempelvis på 1880—90-talen omkring 80—90 % av västkustfisket.

Fiskare från hela kusten samlas då på de ställen, där sillen för tillfället går till, vilket är synnerligen växlande. Än uppenbarar den sig kring Fjällbackaskären, än omkring Sotenäset, än i Göteborgs skärgård eller på andra ställen.

Det har stått klart för departementschefen att strandägares anspråk på ensamrätt till strand- och skärgårdsvattnen samt fisket i dessa skulle omöjliggöra ett ändamålsenligt utnyttjande av de stora naturtillgångar, som sillstimmen utgöra. Här har därför ställts i utsikt en tidsbegränsad undantagslagstiftning under sillperioderna. Dessa äro emellertid av mycket olika längd och infalla synnerligen oregelbundet. Den av departementschefen antydda vägen är därför icke möjlig. Den skulle också leda till ännu osäkrare fiskerättsförhållanden än hittills samt medföra regleringar av ersättningsanspråk med kostnader av oöverskådlig storlek.

I jämförelse med dessa torde de ersättningsanspråk som nu kunna resas därest allt fiske förklaras fritt längs hela västkusten bli betydligt överkomligare.

Att ersättningar av statsmedel böra utgå, synes vara ofrånkomligt i de fall, där strandägaren kommer att göra förluster genom den helt fria fiskerättens tillkomst. Ifrågavarande ersättningar torde kunna utgå som engångsanslag eller slås ut på flera år.

I proposition nr 60 s. 8—27 om rätt att nyttja annans strand m. m. sägs bland annat: »Fiskande må, när det erfordras för fiskets utövande, beträda annans strand och nyttja den för tillfällig fastgöring eller uppdragning av redskap eller båt, om det kan ske utan förfång för den som innehar stranden.» Samma skall gälla även för annans vattenområde.

Denna bestämmelse kommer kanske i ändå högre grad än en del andra oklara bestämmelser i lagförslaget att skapa tvister och rättegångar i en omfattning som knappast kan överblickas.

Med den rörlighet som sillfisket kommer att få vid en kommande sillperiod med förflyttning efter hela kusten, i många fall dag för dag och med utnyttjande av vikar, uddar, holmar och skär, kommer denna bestämmelse att bli ett av de värsta irritationsmomenten i fiskelagen.

Ifrågavarande bestämmelse om ersättning till den som äger stranden bör dock frånsatt tomt och plantering ej utgå i annat fall än där väsentligt förfång för strandägaren åstadkommits.

Det enda sättet att komma till klarhet och reda i fiskerättsförhållandena på västkusten synes därför vara att förklara allt fiske fritt från Öresund till norska gränsen samt giva de lokala myndigheterna, länsstyrelse och fiskeriintendent, bemyndigande att efter hörande av fiskarnas organisationer samt andra berörda parter utfärda de ordningsföreskrifter, som kunna finnas erforderliga.

Ett steg i denna riktning har tagits i den kungl. propositionen genom förslaget om hummerfiskets frigivande. Önskvärt är att tidpunkten härför fastställs till början av nästkommande hummerfiskesäsong eller närmare bestämt den 1 oktober i år.

Med hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta,

1. att allt fiske från Öresund till norska gränsen göres fritt för varje svensk medborgare,
2. att § 27 om rätt att nyttja annan strand m. m. ändras i överensstämmelse med vad här ovan anförts, samt
3. att de föreslagna lagtexterna av vederbörande utskott utformas i överensstämmelse med de i motionen föreslagna ändringarna.

Stockholm den 21 februari 1950.

Birger Utbult.
Bertil v. Friesen.

Bror Persson.
Brita Elmén.

Waldemar Svensson.
Carl S:son Schmidt.